

best. nr. 462

FORSKRIFTER

Forskrifter til

arbeidsmiljøloven

fastsatt ved kgl.res.

21. mars 1986, nr. 745

Arbeidsmiljølovens anvendelse på virksomhet i jordbruk og skogbruk som ikke sysselsetter arbeidstaker

ARBEIDSTILSYNET

Utgitt mai 1986

Direktoratet for arbeidstilsynet
Postboks 8103 Dep, 0032 Oslo

Mai 1998

Det er gjort endringer i innledningen og i kommentarene til § 1.
Forskriften er ikke endret.

Mai 2002

Det er gjort endringer i kommentarene til §§ 2, 3, 5 og 7.

Innhold

Innledning	4
Forskrifter om arbeidsmiljølovens anvendelse på virksomhet i jordbruk og skogbruk som ikke sysselsetter arbeidstaker	5
§ 1 Hva forskriftene omfatter	5
§ 2 Krav til arbeidsmiljøet	5
§ 3 Ansvar for arbeidsmiljøet m.v.	6
§ 4 Meldeplikt. Unntak fra meldeplikt	6
§ 5 Ansvar for produsenter, leverandører m.v.	6
§ 6 Registrering og melding av arbeidsulykke og yrkessykdom ...	7
§ 7 Arbeid av barn og ungdom	7
§ 8 Arbeidstilsynet	7
§ 9 Straffebestemmelser	7
§ 10 Ikrafttredelse	7
Kommentarer til de enkelte paragrafene	8

Innledning

Ved kongelig resolusjon 21. mars 1986 er det fastsatt forskrifter om arbeidsmiljølovens anvendelse på virksomhet i jordbruk og skogbruk som ikke sysselsetter arbeidstaker.

Samtidig med at lovendringene og forskriftene trer i kraft 1. juni 1986 oppheves den tidligere lov av 19. desember 1958 om arbeidsvilkår for arbeidarar i jordbruket. Forskrifter som er gitt i medhold av denne loven, gjelder imidlertid inntil annet blir bestemt.

Utgangspunktet for Stortingets behandling av lovendringene og vurderinger i tilknytning til forskriftene, er å finne i Odelstingsproposisjon nr. 49 (1983-84).

Forskriftene er kunngjort i Norsk Lovtidend Avd. I nr. 7 1986 side 244.

Forskrifter om arbeidsmiljølovens anvendelse på virksomhet i jordbruk og skogbruk som ikke sysselsetter arbeidstaker

Fastsatt ved kgl.res. av 21. mars 1986 med hjemmel i lov om arbeidervern og arbeidsmiljø § 2 nr 5.

§ 1 Hva forskriftene omfatter

Disse forskriftene gjelder for virksomhet i:

- a) jord- og skogbruk som ikke sysselsetter arbeidstaker
- b) jord- og skogbruk som drives som familiebruk
- c) jordbruk som ikke nytter annen leid hjelp enn avløserhjelp i en eller annen form, bortsett fra bruk som lønner arbeidstaker med avløser-tilskott.

Med virksomhet innen jord- og skogbruk menes også virksomhet som driver husdyrbruk, pelsdyravl, gartneri eller hagebruk selv om virksomheten ikke er knyttet til vanlig jord- eller skogbruk.

§ 2 Krav til arbeidsmiljøet

Den som har ansvaret for arbeidsmiljøet m.v., jf. § 3, skal sørge for:

- a) at atkomstveier, kjørebøer, trapper o.l. er dimensjonert og konstruert slik at den virksomheten som skal drives, kan foregå på en fullt forsvarlig måte,
- b) at driftsbygninger og arbeidsrom har gode lysforhold og et fullt forsvarlig klima med hensyn til luftvolum, ventilasjon, fuktighet, trekk, temperatur o.l. Utendørs skal det nyttes kunstig lys når det er nødvendig for å kunne utføre arbeidet fullt forsvarlig,
- c) at forurensninger i form av støv, røyk, gass, damp og stråling unngås med mindre det er på det rene at forurensningen ikke kan medføre uheldige belastninger,
- d) at støv og rystelser unngås eller reduseres for å unngå uheldige belastninger og at det tas nødvendige forholdsregler for å hindre at noen skades ved fall eller fallende gjenstander eller ras,
- e) at brann- og eksplosjonsfare forebygges, og at det er tilstrekkelige rømningsveier i tilfelle brann, eksplosjon eller andre uforutsette hendinger,
- f) at tekniske innretninger og utstyr er konstruert og utstyrt med verneinnretninger og at de til enhver tid er vedlikeholdt og passet,

- g) at giftige og andre helsefarlige stoffer blir brukt og oppbevart på en fullt forsvarlig måte for å unngå ulykker, helseskader eller særlig ubehag. Beholdere og emballasje for stoffene skal være tydelig merket med stoffenes navn og advarsel på norsk. Virksomheten skal ha det nødvendige utstyr for å hindre eller motvirke helseskader på grunn av stoffer. Slike farlige stoffer skal ikke brukes dersom de kan erstattes med stoffer som er mindre farlige,
 - h) at det tas nødvendige forholdsregler mot skader fra husdyr,
 - i) at sanitæranlegg m.v. er tilfredsstillende i omfang og utførelse,
 - j) at alle som utfører arbeid i virksomheten gjøres kjent med ulykkes- og helsefarer som kan være forbundet med arbeidet og at de får nødvendig opplæring og instruksjon. Det skal tas hensyn til den enkeltes alder, innsikt og andre forutsetninger for å kunne utføre arbeidet på en betryggende måte,
 - k) at førstehjelpsutstyr er plassert lett tilgjengelig,
 - l) at personlig verneutstyr blir brukt når det ikke på annen måte kan tas forholdsregler for å oppnå tilfredsstillende vern om liv og helse.
- Bestemmelsene i denne paragraf skal praktiseres fleksibelt og så langt det passer for eksisterende bygninger og utstyr slik at arbeidsmiljøinvesteringer tilpasses brukets alminnelige fornyelses- eller ombyggingsplaner.

§ 3 Ansvar for arbeidsmiljøet m.v.

Ansvar for at hensynet til sikkerhet, helse og velferd blir ivaretatt i samsvar med kravene i § 2 påhviler den som eier eller driver virksomheten.

Arbeidsmiljøloven § 16 gjelder tilsvarende for avløsere, vikarer og familiemedlemmer som utfører arbeid i virksomhet som nevnt i § 1.

§ 4 Meldeplikt. Unntak fra meldeplikt.

Arbeidsmiljøloven § 6 om meldeplikt og unntak fra meldeplikt samt regler gitt med heimel i denne paragraf gjelder tilsvarende i forhold til virksomhet som nevnt i § 1.

§ 5 Ansvar for produsenter, leverandører m.v.

Arbeidsmiljøloven §§ 17 og 18 samt regler gitt i medhold av disse paragrafene gjelder for produsenter, leverandører m.v. av tekniske innretninger og utstyr samt giftige og helsefarlige stoffer som skal brukes eller ventelig vil bli brukt i virksomhet som nevnt i § 1.

§ 6 Registrering og melding av arbeidsulykke og yrkessykdom

Arbeidsmiljøloven kap. VI (§§ 20, 21 og 22) og regler gitt i medhold av disse paragrafer gjelder tilsvarende i forhold til virksomhet som nevnt i § 1.

§ 7 Arbeid av barn og ungdom

Arbeidsmiljøloven kap. IX (§§ 34 - 40) gjelder tilsvarende i forhold til virksomhet som nevnt i § 1.

§ 8 Arbeidstilsynet

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at bestemmelsene som ifølge disse forskrifter gjelder for virksomhet som nevnt i § 1, blir overholdt.

Arbeidsmiljøloven §§ 74 - 82 og § 84 gjelder tilsvarende i forhold til virksomheten som nevnt i § 1.

§ 9 Straffebestemmelser

Overtredelse av disse forskrifter straffes i medhold av arbeidsmiljøloven kap. XIV og straffeloven §§ 48a og 48b.

Lovens §§ 89, 90, 91 og 92 gjelder tilsvarende i forhold til virksomhet som nevnt i § 1.

§ 10 Ikrafttredelse

Disse forskrifter trer i kraft 1. juni 1986.

Kommentarer til de enkelte paragrafene

Til § 1

Forskriftene vil for det første omfatte *enmannsbruk* og virksomhet der *brukerektepar* driver alene, eller sammen med familiemedlemmer som ikke har inngått arbeidsavtale med brukeren. Det kan her dreie seg om familiemedlemmer som hører til husstanden, slik som ektefelle, heimeværende barn og kårfolk og familie som hjelper til i f.eks. onnetidene.

Videre vil virksomhet som ikke nytter annen leid hjelp enn *avløserhjelp* i en eller annen form gå inn under forskriftene. Dette vil ha aktualitet ved de forskjellige former for avløserordninger som nå er i bruk, bortsett fra bruk som lønner arbeidstaker med avløsertilskott.

Med unntaket for «bruk som lønner arbeidstaker med avløsertilskott» menes at i tilfeller hvor bonden får anledning til å benytte avløsertilskott til *delvis* å lønne leid hjelp, fast eller på deltid, skal arbeidsmiljøloven gjelde fullt ut. Det vil si at den som lønnes med avløsertilskott arbeider mer enn avløsertilskottet gir mulighet til.

Virksomhet i skogbruk omfattes av forskriftene på linje med virksomhet i jordbruk. Dette er gjort fordi kombinasjonen skogbruk/jordbruk er vanlig for mange bruk, og fordi det på bakgrunn av ulykkestallene i skogbruket må antas å være stort behov for sikkerhetstiltak også i de tilfeller arbeidet utføres alene i egen skog.

Det er ikke nødvendig at bruket drives på heltid – også såkalte deltidsbruk omfattes. Bruk der det ikke foregår noen virksomhet i en eller annen form, vil falle utenfor forskriftene.

Til § 2

Enmanns- og familiebrukenes spesielle karakter som *både arbeidsplass og heim* medfører at arbeidsmiljølovens bestemmelser i kap. II ikke kan anvendes i sin helhet. Det gjelder bl.a. kravet om tilrettelegging av arbeidet (arbeidsorganisasjon, arbeidstidsordninger, lønssystemer). Likeså det generelle krav i § 7 om at det skal foretas en samlet vurdering av de faktorer i arbeidsmiljøet som kan ha innvirkning på den fysiske og psykiske helse og velferd.

Også i virksomheter som *ikke har arbeidstaker i lovens forstand* må det imidlertid, så langt det er mulig, i utgangspunkt stilles samme krav til den sikkerhetsmessige og miljømessige standard som ved virksomheter som går inn under loven. Det gjelder bl.a. nødvendige vernetiltak i driftsbygninger, oppbevaring og bruk av helsefarlige stoffer og at maskinelt utstyr har tilstrekkelig verneinnretninger. Dette er rimelige krav, ikke minst av hensyn til de stadig flere som arbeider på *avløserbasis*

rundt om på gårdene. Men også hensynet til brukeren selv, ektefelle og familiemedlemmer veier tungt i denne sammenheng.

I § 2 er det foretatt en oppregning av forhold som skal være tilfredsstillende. Det er forhold som erfaringsmessig er forbundet med stor ulykkesfare, eller som representerer særlig uheldige miljøbelastninger. Det er videre tatt med bestemmelser om førstehjelpsutstyr, personlig verneutstyr samt sanitæranlegg. Krav om sanitæranlegg tas med av hensyn til *avløserne som kommer på gården*.

Siste avsnitt i § 2 har bestemmelse om hvordan denne paragraf skal praktiseres. Utgangspunktet er at det bør stilles forskjellige krav til nybygg og nyinvesteringer i landbruket og til eksisterende driftsbygninger og maskiner.

For nybygg og andre nyinvesteringer bør arbeidsmiljøbestemmelsene normalt gjelde uten unntak. Bestemmelsene bør praktiseres *fleksibelt for eldre utstyr og bygninger* ut fra en vurdering av ulykkesfare og økonomisk bæreevne. Dette er i store trekk i samsvar med dagens praktisering på dette området.

Til § 3

Paragrafens første ledd fastsetter at ansvaret for å gjennomføre alle nødvendige tiltak påhviler den som eier eller driver virksomheten. Som regel vil eier og bruker være samme person. Dersom eieren har leid ut gården til en annen, vil ansvaret i første rekke påhvile brukeren, men eieren må også være ansvarlig i den utstrekning nødvendige tiltak for å bringe virksomheten i samsvar med forskriftenes krav, faller utenfor det brukeren har fullmakt til etter leieavtalen.

Det ansvar som pålegges etter første ledd har sitt selvstendige heimelsgrunnlag i denne bestemmelse. Det utledes således ikke av noe *arbeidsgiver/arbeidstakerforhold* eller virksomhetsbegrep slik som i arbeidsmiljøloven § 2 nr. 1. Det er i egenskap av *bruker eller eier* av virksomheten man pålegges ansvaret.

Når det gjelder avløserlag og landbruksvikarordninger er det laget/kommunen som i relasjon til *arbeidsmiljølovens andre bestemmelser* må betraktes som avløserens/vikarens arbeidsgiver. Det er avløserlaget og kommunen som inngår *arbeidsavtale* med den enkelte avløser/vikar. Det gjelder bl.a. reglene om tilsetting, oppsigelse, permisjoner, lønn, melding om skader m.v. Dette er forhold som den enkelte bruker ikke skal ta seg av. Det er imidlertid selvsagt at det i disse saker og spørsmål ofte vil være nødvendig med et nært samarbeid mellom de enkelte brukere og ringens/kommunens organer for å få løst oppgavene på en tilfredsstillende måte. Dette influerer imidlertid ikke på det formelle ansvarsforhold når det gjelder disse spørsmål.

Selv om det er kommunen eller avløserlaget som anses som arbeidsgiver for avløser/landbruksvikar, så er det eier/bruker som er ansvarlig overfor avløser/vikar for at kravene i forskriften er oppfylt.

§ 3 siste ledd har bestemmelser om at reglene i arbeidsmiljøloven § 16, arbeidstakerens plikter, skal gjelde tilsvarende for avløsere, vikarer m.v. i virksomhet som går inn under forskriftene. Det samme vil gjelde for familiemedlemmer. § 16 sier at arbeidstakerne skal medvirke ved gjennomføringen av de tiltak som blir satt i verk for å skape et sunt og trygt arbeidsmiljø. Den har videre bestemmelser om at arbeidstaker som ser at arbeidet ikke kan fortsette uten å medføre fare for liv eller helse, skal avbryte sitt arbeid.

Til § 4

Etter arbeidsmiljøloven § 6 skal virksomhet som går inn under loven meldes skriftlig til Arbeidstilsynet. Direktoratet for arbeidstilsynet kan gjøre unntak fra denne regel bl.a. *for spesielle grupper av næringsdrivende*, når dette vil medføre særlig ulempe for virksomheten, og melding ikke anses påkrevd av hensyn til tilsynet med loven.

Arbeidstilsynet disponerer nå et produsentregister for landbruket som omfatter alle virksomheter innen jord-, skog- og hagebruk med over 5 dekar dyrket mark eller 50 dekar skog. Dette produsentregister vil i det alt overveiende antall tilfeller være et tilfredsstillende instrument for å imøtekomme de behov lovens § 6 tar sikte på å dekke (oversikt over virksomheter som grunnlag for Arbeidstilsynets inspeksjonsvirksomhet). Egen melding blir derfor i disse saker ikke nødvendig, og direktoratet vil fastsette unntak for denne gruppe næringsdrivende.

Til § 5

Etter arbeidsmiljøloven § 17 har produsenter, importører og leverandører av tekniske innretninger og utstyr bl.a. plikt til å sørge for at dette «er forsynt med verneinnretninger og kan brukes etter sin hensikt uten å medføre særlige ulemper eller ubehag». De skal også sørge for at det følger med lett forståelig skriftlig rettleiing på norsk om transport, oppstilling, betjening og vedlikehold, foruten at utstyret skal være slik at det er lett å identifisere produsenten eller leverandøren.

De samme plikter har den som leier eller låner ut tekniske innretninger og utstyr, f.eks. låner ut en traktor eller fôrhøster til naboen.

Etter arbeidsmiljøloven § 18 er de som produserer eller importerer giftige eller andre helsefarlige stoffer bl.a. pålagt plikt til å skaffe til veie

opplysninger om stoffets sammensetning og egenskaper, sørge for forsvarlig emballasje og merke denne, og sette i verk de tiltak som ellers er nødvendig for å forebygge ulykker og helseskader eller særlig ubehag eller ulempe for arbeidstakerne.

Til § 6

Bestemmelsen innebærer at det blir eier/bruker som må sørge for registrering av personskader m.v., og melde fra om arbeidsulykker når det gjelder ektefelle og familiemedlemmer. Dette må også gjelde skader og ulykker som eier/bruker selv blir utsatt for.

Når det gjelder avløsning gjennom *ring og landbruksvikarordningen* praktiseres nå den ordning at det er ringen og landbrukskontoret som melder fra om skader og ulykker på det enkelte bruk. Denne ordning opprettholdes.

Ved naboavløsning påhviler plikten til registrering og melding den eier/bruker hvor avløsningen finner sted.

Arbeidsmiljøloven § 22 gir leger plikt til å melde fra til Arbeidstilsynet om sykdom som legen antar skyldes arbeidstakerens arbeidssituasjon. Denne meldeplikten vil nå også gjelde slik sykdom hos brukeren selv og dennes familiemedlemmer, landbruksvikarer og avløsere.

Til § 7

Arbeidsmiljølovens kap. IX om arbeid som utføres av barn og ungdom og forskrift om arbeid av barn og ungdom (best.nr. 554) gis tilsvarende anvendelse på virksomheter som omfattes av forskriften her.

Lovens § 34 setter forbud mot arbeid utført av barn som er under 15 år eller som er skolepliktige, men § 35 gir visse unntak fra denne regelen.

For barn mellom 13 og 15 år er det åpnet adgang også til lett arbeid som ikke kan være til skade for deres helse, utvikling eller skolegang. Den nedre grense på 13 år er imidlertid *ufravikelig*. Lovens bestemmelser vil likevel ikke være til hinder for at barn under denne grense gir en håndsrekning, f.eks. potet- og bærplukking, stikling, lett stell av dyr under forsvarlig tilsyn m.v. Dette anses ikke som *arbeid* i lovens forstand, men som gjøremål som det kan være naturlig og forsvarlig å la barn utføre på familiens bruk. Det forutsettes at barnets foreldre eller andre foresatte bedømmer situasjonen på en forsvarlig måte og utelukkende ut fra barnets ve og vel. Dette område vil ikke bli regulert ved lov eller forskrift.

Arbeidsmiljøloven kapittel IX og forskriften om arbeid av barn og

ungdom har ellers bestemmelser om arbeidstid, nattarbeid, hvilepauser, fritid, risikovurdering og tiltak, forbud mot arbeid som kan medføre særlig fare m.m.

Til § 8

Bestemmelser som nå gjøres gjeldende for bruk som ikke sysselsetter arbeidstaker håndheves av Arbeidstilsynet.

Arbeidstilsynet har adgang til å gi pålegg og bruke tvangsmidler, selv om oppgaven i første rekke vil være *informasjon og veiledning*. Arbeidstilsynets ressurser begrenser imidlertid den virksomhet som kunne være ønskelig på dette område. Det vil derfor være en viktig oppgave for brukerne og deres organisasjoner å sørge for den nødvendige informasjon, rettleiing og opplæring slik at ulykker og helseskader kan reduseres mest mulig.

Til § 9

Straffebestemmelsene i arbeidsmiljøloven kap. XIV kommer til anvendelse.

ARBEIDSTILSYNET

Arbeidstilsynet

gir råd og veiledning om arbeidsmiljøloven med utfyllende bestemmelser. Arbeidstilsynet orienterer også om ferieloven og om lov om lønnsgaranti ved konkurs. Henvend deg til nærmeste avdelings- eller distriktskontor hvis det er noe du er i tvil om. For generelle spørsmål om arbeidsmiljø: **tf. 815 48 222**. Internettidsider: www.arbeidstilsynet.no

Direktoratet for arbeidstilsynet,
Chr. Krohgs gate 10, Postboks 8103 Dep, 0032 OSLO. Tlf. 22 95 70 00

DET LOKALE ARBEIDSTILSYN

Arbeidstilsynet 1. distrikt (Østfold og Akershus)

Dronningensgt. 1, Postboks 5157, 1503 MOSS
Tlf. 815 48 222 Faks 69 24 03 10
Avdelingskontorer i Ski og Lillestrøm
E-post: distrikt01@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet 2. distrikt (Oslo)

Stenersgt. 1D, Postboks 8174 Dep, 0034 OSLO
Tlf. 23 08 05 05 Faks 22 17 78 10
E-post: distrikt02@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet 3. distrikt (Røros, Hedmark og Oppland unntatt Jevnaker)

Vangsviein 73, 2307 HAMAR
Tlf. 62 53 62 50 Faks 62 53 62 52
Avdelingskontorer i Kongsvinger, Tynset,
Otta, Lillehammer, Gjøvik og Fagernes
E-post: distrikt03@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet 4. distrikt (Jevnaker og Buskerud)

Havnegt. 10, 3040 DRAMMEN
Tlf. 815 48 222 Faks 32 81 20 85
Avdelingskontor i Hønefoss
E-post: distrikt04@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet Vestfold

Anton Jenssens gt. 5,
Postboks 2303 Postterminalen, 3103 TØNSBERG
Tlf. 815 48 222 Faks 33 37 23 25
E-post: vestfold@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet Telemark

Statens Hus, Gjerpens gt. 20, 3706 SKIEN
Tlf. 815 48 222 Faks 35 53 33 67
E-post: telemark@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet 6. distrikt (Aust- og Vest-Agder)

Henrik Wergelands gate 23-25,
Postboks 639, 4665 KRISTIANSAND S
Tlf. 38 07 99 60 Faks 38 02 07 62
Avdelingskontorer i Arendal og Lyngdal
E-post: distrikt06@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet 7. distrikt (Rogaland, Etne, Ølen og Sveio)

Breidablikkveien 3 b,
Postboks 3133 Hillevåg, 4095 STAVANGER
Tlf. 815 48 222 Faks 51 88 43 51
Avdelingskontor i Haugesund
E-post: distrikt07@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet 8. distrikt (Bergen; Hordaland unntatt Etne og Sveio; Sogn og Fjordane unntatt de 6 nordligste kommunene)

Rasmus Meyers allé 5,
Postboks 44, 5803 BERGEN
Tlf. 815 48 222 Faks 55 59 82 30
Avdelingskontorer i Førde, Voss og Stord
E-post: distrikt08@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet 9. distrikt (Møre og Romsdal og de 6 nordligste kommunene i Sogn og Fjordane)

Daeskogen,
Postboks 8160 Spjelkavik, 6022 ÅLESUND
Tlf. 815 48 222 Faks 70 17 27 71
Avdelingskontorer i Nordfjordeid, Ulsteinvik,
Sunnalsøra og Kristiansund N
E-post: distrikt09@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet 10. distrikt (Nord- og Sør-Trøndelag unntatt Røros)

Kongens gt. 60,
Postboks 4368 Hospitalsløkkan, 7417 TRONDHEIM
Tlf. 73 52 51 25 Faks 73 52 43 24
Avdelingskontor i Steinkjer
E-post: distrikt10@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet 11. distrikt (Nordland)

Nordstrandvn. 41, 8037 BODØ
Tlf. 815 48 222 Faks 75 58 32 40
Avdelingskontorer i Narvik, Sortland, Mo, Mosjøen og
Brønnøysund
E-post: distrikt11@arbeidstilsynet.dep.no

Arbeidstilsynet 12. distrikt (Troms, Finnmark og Svalbard)

Storgt. 74, Postboks 416, 9254 TROMSØ
Tlf. 815 48 222 Faks 77 68 71 06
Avdelingskontorer i Vadsø, Hammerfest, Alta,
Finnsnes og Harstad
E-post: distrikt12@arbeidstilsynet.dep.no